

ingediend op **1291** (2021-2022) – Nr. 1
16 mei 2022 (2021-2022)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Johan Danen en Loes Vandromme

over de conceptnota van de Vlaamse Regering
'Onderwijskwaliteit verder monitoren via Vlaamse toetsen'

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Karolien Grosemans.

Vaste leden:

Arnout Coel, Koen Daniëls, Karolien Grosemans, Kathleen Krekels, Annabel Tavernier;
Roosmarijn Beckers, Jan Laeremans, Kristof Slagmulder;
Loes Vandromme, Hilâl Yalçın;
Jean-Jacques De Gucht, Gwendolyn Rutten;
Johan Danen, Elisabeth Meuleman;
Hannelore Goeman.

Plaatsvervangers:

Marius Meremans, Axel Ronse, Nadia Sminate, Kris Van Dijck, Katja Verheyen;
Leo Pieters, Els Sterckx, Sam Van Rooy;
Katrien Schryvers, Brecht Warnez;
Els Ampe, Tom Ongena;
Stijn Bex;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Kim De Witte.

INHOUD

I.	Uiteenzetting door minister Ben Weyts	4
1.	Aanleiding: prestaties Vlaamse leerlingen	4
2.	Doelstellingen Vlaamse toetsen	5
2.1.	Systematisch monitoren van de kwaliteit van het Vlaamse onderwijs	5
2.2.	Informeren over de prestaties van de leerlingen in functie van de interne kwaliteitszorg	5
2.3.	Informeren van de inspectie over de prestaties van scholen (externe kwaliteitszorg)	5
2.4.	Breed blijven kijken naar onderwijskwaliteit	6
2.5.	Sneller kunnen ingrijpen bij leerlingenprestaties beneden de verwachting	6
2.6.	Het leerproces van de leerlingen ondersteunen	6
2.7.	Het pedagogisch-didactisch handelen van de leraren ondersteunen	7
3.	Toetsresultaten voor scholen, niet om rankings te maken	7
4.	Timing	7
5.	Extra onderzoeken	8
6.	Zeven sporen	8
II.	Bespreking	9
1.	Tussenkomen van de leden	9
1.1.	Koen Daniëls	9
1.2.	Loes Vandromme	11
1.3.	Johan Danen	13
1.4.	Hannelore Goeman	15
1.5.	Roosmarijn Beckers	17
1.6.	Jean-Jacques De Gucht	19
1.7.	Jan Laeremans	20
2.	Antwoorden van minister Ben Weyts	21
3.	Bijkomende vragen en antwoorden	26
	Gebruikte afkortingen	29
	Bijlage: zie dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

Op 31 maart 2022 besprak de Commissie voor Onderwijs de conceptnota 'Onderwijskwaliteit verder monitoren via Vlaamse toetsen' met Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Die-renwelzijn en Vlaamse Rand.

De bijlage is te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Uiteenzetting door minister Ben Weyts

Minister *Ben Weyts* schetst dat het besluitvormingsproces voor de Vlaamse toetsen geleidelijk en met betrokkenheid tot stand komt. In een highlevelforum worden alle onderwijspartners betrokken en de bezorgdheden geuit. De minister probeert aan die bezorgdheden tegemoet te komen en ze weg te nemen. Het proces verloopt stap voor stap, met in deze fase een conceptnota. De minister wijst erop dat de onderwijspartners ook voorafgaand aan de conceptnota al betrokken werden. Dat zal ook bij de volgende stappen gebeuren, maar het is belangrijk dat de Vlaamse Regering al enkele grote principes heeft vastgelegd die in de verdere besluitvorming geoperationaliseerd moeten worden.

De minister zegt dat dit beleidsproject een van de meest ambitieuze onderwijsdossiers is voor deze zittingsperiode.

1. Aanleiding: prestaties Vlaamse leerlingen

De kwaliteit van het onderwijs is essentieel voor het niveau van welvaart en welzijn in Vlaanderen, stelt de minister. Dat Vlaanderen een welvarende natie is die ook goed scoort op het vlak van welzijn, is te danken aan de kwaliteit van het onderwijs. Als de onderwijskwaliteit onder druk staat, heeft de samenleving een probleem. De voorbije decennia is dat volgens de minister onmiskenbaar het geval.

De resultaten op internationale prestatiemetingen vertonen een dalende trend. Dat wordt ook bevestigd door Vlaams peilingsonderzoek. Ook al is het fragmentair, heel wat peilingen leren dat een te groot aandeel leerlingen de verwachte minimumdoelen niet bereikt. Bij de herhalingspeilingen stelt men vast dat de trend vooral dalend is. Ook vanuit het hoger onderwijs en de arbeidsmarkt komen er signalen dat steeds meer jongeren niet over de vereiste competenties beschikken om met succes door te stromen naar het hoger onderwijs of naar de arbeidsmarkt.

Ter illustratie verwijst de minister naar de TIMSS- en PIRLS-resultaten van de voorbije jaren. TIMSS is een internationaal vergelijkend onderzoek naar leerlingenprestaties in wiskunde en wetenschappen bij leerlingen uit het vierde leerjaar lager onderwijs, PIRLS is een internationaal vergelijkend onderzoek naar leerlingenprestaties in begrijpend lezen in het vierde leerjaar lager onderwijs. Sinds 2003 is een sterke daling merkbaar van de scores voor wiskunde, wetenschappen en begrijpend lezen. Dezelfde trend wordt ook vastgesteld op basis van het PISA-onderzoek, specifiek voor wiskundige geletterdheid en leesvaardigheid.

De minister benadrukt dat een tanende onderwijskwaliteit geen internationale trend is. Veel landen slagen erin om een stijging van de onderwijskwaliteit te realiseren. Hij geeft Ierland, Portugal en Estland als voorbeeld.

Toen in december 2019 de resultaten van het PISA-onderzoek 2018 werden bekendgemaakt, heeft de minister het momentum aangegrepen om de problematiek te erkennen en te stellen dat de samenleving en het onderwijssysteem het probleem moeten aanpakken, ook al is het geen eenvoudige opdracht. Daarom wordt

er gefocust op minstens drie elementen: ambitieuze eindtermen, focus op Nederlands en wiskunde en werk maken van Vlaanderenbrede toetsen.

Om niet langer afhankelijk te moeten zijn van internationale prestatiemetingen die op meerjaarlijkse basis worden afgenomen, introduceert de Vlaamse Regering de Vlaamse toetsen. Deze toetsen dienen om het Vlaamse onderwijs meer regelmatig een spiegel voor te houden en scholen een instrument aan te bieden om zichzelf te kunnen vergelijken met vergelijkbare scholen. De toetsen zullen een schat aan informatie bieden voor de scholen. Dat is volgens de minister een kans en geen reden voor angst, ook om meer optimisme en positivisme in het onderwijs te brengen.

In het Vlaamse regeerakkoord werd daarom deze doelstelling opgenomen: "Met regelmatige, gestandaardiseerde, genormeerde en gevalideerde net- en koepeloverschrijdende proeven en aangescherpte eindtermen kunnen we leerlingen en ouders de garantie geven dat leerlingen ook daadwerkelijk over de nodige kennis en competenties zullen beschikken die bij dat diploma horen, ongeacht de school."

2. Doelstellingen Vlaamse toetsen

De passages uit het Vlaamse regeerakkoord werden vertaald in een cruciale beleidsdoelstelling, namelijk de kwaliteit van het Vlaamse onderwijs monitoren en versterken. Om deze beleidsdoelstelling te realiseren, wordt gewerkt met zeven belangrijke randvoorwaarden en vanuit een ontwikkelingsgerichte aanpak.

2.1. Systematisch monitoren van de kwaliteit van het Vlaamse onderwijs

Door de systematische monitoring kan kwaliteitsbewaking op systeemniveau gebeuren, waarbij de Vlaamse toetsen de rol van het peilingsonderzoek overnemen. Ook zal men zicht krijgen op de mate dat de eindtermen wiskunde en Nederlands bereikt worden en zal de leerwinst van elke leerling in kaart gebracht kunnen worden.

In eerste instantie wordt gefocust op Nederlands en wiskunde. Dat is al een omvangrijke oefening, benadrukt de minister. De toetsen moeten wetenschappelijk onderbouwd en gevalideerd zijn. Ze moeten focussen op de meest essentiële vakken en dat zijn onmiskenbaar Nederlands en wiskunde.

2.2. Informeren over de prestaties van de leerlingen in functie van de interne kwaliteitszorg

Elke school zal informatie ontvangen over de mate waarin haar leerlingen de eindtermen bereiken en leerwinst behalen. Deze objectieve informatie is een waardevolle bron voor de interne kwaliteitszorg op school en zorgt voor kwaliteitsontwikkeling. De toetsresultaten op schoolniveau kunnen worden gesitueerd ten opzichte van de resultaten van alle leerlingen en alle scholen zonder hierbij schoolrankings op te maken. De schoolfeedback zal gecontextualiseerde gegevens bevatten waarbij rekening wordt gehouden met kenmerken van het leerlingenpubliek van de school.

Het is voor een school enkel relevant om zich te vergelijken met vergelijkbare scholen, want leerlingenpopulaties verschillen, merkt de minister op.

2.3. Informeren van de inspectie over de prestaties van scholen (externe kwaliteitszorg)

De doorlichtingsteams beschikken vandaag over beperkte informatie om de kwaliteitsverwachtingen, die opgenomen zijn in het Referentiekader voor Onderwijs-

kwaliteit, in kaart te brengen. Daarom zullen de resultaten van alle scholen op de Vlaamse toetsen vanaf 2024 jaarlijks bezorgd worden aan de onderwijsinspectie, zodat zij deze informatie als bijkomende bron kan gebruiken in haar werking, in combinatie met andere schoolgegevens en binnen het OK-kader.

Dat kan voor de onderwijsinspectie ook een knipperlicht zijn om een school meer onder de loep te nemen.

2.4. Breed blijven kijken naar onderwijskwaliteit

Het benadrukken van een ruime invulling van onderwijskwaliteit is een belangrijke randvoorwaarde om de onderwijskwaliteit in Vlaanderen te versterken. De minister zal er alles aan doen dat onderwijskwaliteit niet verengd wordt tot het goed scoren op Nederlands en wiskunde. Alle indicatoren in het Referentiekader voor Onderwijskwaliteit blijven even belangrijk.

2.5. Sneller kunnen ingrijpen bij leerlingenprestaties beneden de verwachting

Een school waar de resultaten van de leerlingen op de toets beneden de verwachting zijn, zal een begeleidingstraject volgen. Als een school problemen heeft, is ze enkel geholpen door het verlenen van concrete assistentie. Dat betekent niet dat een school die eenmalig een minder resultaat haalt, onmiddellijk een begeleidingstraject zal moeten volgen. Wel zal de onderwijsinspectie de toetsresultaten gebruiken als extra informatiebron. In de beoordeling van de kwaliteit van een school blijven alle indicatoren uit het OK-kader even belangrijk.

Wanneer een school in vergelijking met andere vergelijkbare scholen mindere prestaties haalt op de Vlaamse toetsen of structureel minder leerwinst genereert, dan kan dat gezien worden als een knipperlicht. Dat kan leiden tot een versnelde doorlichting of een focus op Nederlands en/of wiskunde bij een eerstvolgende doorlichting, maar bij de externe kwaliteitscontrole zal steeds de volledige context van een school in rekening gebracht worden. Als dan blijkt dat er effectief een probleem is met de onderwijskwaliteit, zal er voorzien worden in een verplicht begeleidingstraject om de school te versterken. Dat is in het belang van de kinderen en jongeren die onderwijs volgen in deze scholen, maar ook voor de scholen zelf, stipt de minister aan.

Het verplichte maar zelf te kiezen begeleidingstraject past dus in een ontwikkelingsgerichte benadering waarbij een school ondersteund en begeleid wordt om haar werking te versterken.

De criteria om te bepalen of de schoolresultaten beneden de verwachting zijn, worden uitgetekend door een werkgroep van de onderwijsinspectie en de pedagogische begeleidingsdiensten.

2.6. Het leerproces van de leerlingen ondersteunen

Scholen zullen per leerling een feedbackrapport krijgen waarin wordt aangegeven in welk beheersingsniveau de leerling scoort, alsook in welke mate de leerlingen de getoetste eindtermen al dan niet bereiken. Er komt dus geen eindoordeel in de vorm van geslaagd of niet geslaagd, benadrukt de minister.

De klassenraad kan het feedbackrapport meenemen als extra informatie in het kader van de veel bredere evaluatie van een leerling, maar de toetsresultaten mogen niet het enige criterium zijn voor de studievoortgang, oriëntering of attestering van de leerling. Scholen moeten hierover afspraken maken met leraren, leerlingen en ouders via de schoolraad en dat ook opnemen in hun schoolreglement. Dat kadert in het ontwikkelingsgerichte, low-stakekarakter van de toetsen.

2.7. Het pedagogisch-didactisch handelen van de leraren ondersteunen

Zoals aangehaald, zal op het niveau van de leerlingengroep rijke informatie aangeleverd worden aan de leraar over het bereiken van de eindtermen Nederlands en wiskunde. Die informatie kan een startpunt zijn voor een reflectie over het pedagogisch-didactisch handelen in het schoolteam. Ook dat element is volgens de minister van grote waarde voor scholen en leerkrachten.

3. Toetsresultaten voor scholen, niet om rankings te maken

Zoals in het Vlaamse regeerakkoord duidelijk is opgenomen, wordt de opmaak van schoolrankings te allen tijde tegengegaan.

Eerst en vooral worden de resultaten van individuele scholen op de Vlaamse toetsen niet gecommuniceerd naar het grote publiek. Daarom zal decretaal uitgesloten worden dat resultaten in het kader van de openbaarheid van bestuur opvraagbaar zouden zijn.

Ook het publiek maken van de resultaten door de school zelf, bijvoorbeeld voor publicitaire doeleinden, of het hanteren van de resultaten bij de evaluatie van leraren, wordt decretaal onmogelijk gemaakt.

Deze doelstelling is niet uniek, geeft de minister mee. Er is bezorgdheid over de openbaarheid van bestuur en het opmaken van rankings. In sommige landen is dat expliciet de bedoeling, maar in Vlaanderen is dat niet het geval. Daarvoor wordt inspiratie gevonden bij de Franse Gemeenschap, die voor haar centrale proeven sinds het begin in 2006 een vergelijkbare beperking van de openbaarheid in de regelgeving heeft ingeschreven. Er zijn ook regelingen in Denemarken, Duitsland en Frankrijk.

De resultaten van de scholen op de toetsen worden uiteraard wel ter beschikking gesteld van de scholen zelf, de betrokken koepel, de centrale diensten van het GO! en hun respectievelijke pedagogische begeleidingsdienst, de onderwijsinspectie en onderzoekers. Deze organisaties hebben de informatie op schoolniveau nodig om te kunnen bijdragen aan het versterken van de onderwijskwaliteit.

Om dit vakkundig te begeleiden, werd een universitair steunpunt opgericht. Alle expertise die in Vlaanderen beschikbaar is over centrale toetsing is hiermee gebundeld in één steunpunt. Na een oproep selecteerde de Vlaamse Regering op 4 december 2020 een consortium bestaande uit de vijf Vlaamse universiteiten en twee hogescholen (Arteveldehogeschool en AP Hogeschool). Dat laat toe om toetsen te ontwikkelen die beantwoorden aan de criteria over het gestandaardiseerd, valide en genormeerd zijn. Er kan dus niet getwijfeld worden aan de wetenschappelijke onderbouw van de toetsen, benadrukt de minister. Voor de werking van het steunpunt trekt de Vlaamse Regering 13,5 miljoen euro uit voor een werking van 5 jaar (december 2020 tot december 2025). In haar werking doet het steunpunt een beroep op denktanks en focusgroepen van verschillende groepen van onderwijsbetrokkenen.

4. Timing

De toetsen zullen in de loopbaan van een leerling in het leerplichtonderwijs vier keer afgenomen worden: op het einde van het vierde en zesde jaar van het lager onderwijs en op het einde van de eerste en derde graad van het secundair onderwijs. Het schooljaar voorafgaand aan de eerste toetsafname staat er een groot-schalig kalibratieonderzoek gepland bij een steekproef van leerlingen om de kwaliteit en de moeilijkheidsgraad van de toetsvragen te onderzoeken. Op

organisatorisch vlak kan de kalibratie gezien worden als een generale repetitie voor de eerste grootschalige toetsafname het jaar nadien.

De uitrol van de toetsen gebeurt vanaf mei 2024, met het vierde leerjaar en de eerste graad secundair.

	Mei 2022	Mei 2023	Mei 2024	Mei 2025	Mei 2026	Mei 2027
Lager onderwijs						
Einde 4e jaar		kalibratie	1e afname	2e afname	3e afname	4e afname
Einde 6e jaar				kalibratie	1e afname	2e afname
Secundair onderwijs						
Einde eerste graad		kalibratie	1e afname	2e afname	3e afname	4e afname
Einde derde graad					kalibratie	1e afname

Het mag misschien een revolutie zijn voor het Vlaamse onderwijs, maar er wordt wel gezorgd voor een geleidelijke uitrol, stelt de minister. Daarmee wordt tegemoetgekomen aan de bestaande bezorgdheden.

5. Extra onderzoeken

Om het universitair steunpunt en de Vlaamse overheid te ondersteunen bij de belangrijke randvoorwaarden en operationele aspecten werd in de periode september 2020-februari 2021 een haalbaarheidsstudie uitgevoerd. Deze studie bestond uit drie percelen: een pedagogisch-psychometrisch perceel, een organisatorisch perceel en een technisch-juridisch perceel.

Naast alle technische en operationele aspecten die in kaart gebracht werden aan de hand van de haalbaarheidsstudie, is het uiteraard ook cruciaal om voldoende draagvlak te creëren voor de invoering van centrale toetsing in Vlaanderen. Daarom werd aan een onderzoeksteam van het Centre for Educational Research and Innovation van de OESO gevraagd om een casestudy uit te werken over de stakeholderbetrokkenheid bij de totstandkoming van de Vlaamse toetsen.

6. Zeven sporen

Het beleidsproject bestaat uit zeven sporen. Deze sporen moeten ervoor zorgen dat alle beleidsdoelstellingen gerealiseerd worden. De meeste zaken heeft de minister al aangehaald. Daarom focust hij nog op enkele operationele aspecten.

Er is voor gekozen om zoveel mogelijk leerlingen te laten deelnemen aan de Vlaamse toetsen. Dat betekent dat ook leerlingen met specifieke noden zullen deelnemen. Scholen buitengewoon onderwijs zullen de kans krijgen om te kiezen om sommige leerlingen te laten deelnemen. De leerlingen in opleidingsvorm 4 zullen wel verplicht deelnemen, tenzij het schoolteam argumenteert dat het voor de betrokken leerling niet aangewezen is. De toetsresultaten zullen ook voor die scholen objectieve informatie bevatten over leerlingenprestaties. Dat kan de school aanwenden als een spiegel om haar eigen interne kwaliteitszorg te verbeteren.

De Vlaamse toetsen zullen ook digitaal afgenomen worden. Het zijn online toetsen die (semi-)adaptief zijn. Dat betekent dat de moeilijkheidsgraad van de toetsvragen gebaseerd is op de eerdere antwoorden van de leerling. Op die manier krijgen leerlingen toetsvragen die aansluiten op hun vaardigheidsniveau en raken leerlingen niet

gefrustreerd omdat de vragen veel te moeilijk of veel te makkelijk zijn. De digitale toetsen bieden ook mogelijkheden voor alle leerlingen voor wat betreft toetsaanpassingen zoals voorleessoftware of een loep.

Afsluitend vindt de minister het belangrijk om te benadrukken dat de sleutel tot kwaliteitsverhoging niet zozeer ligt bij de Vlaamse toetsen zelf, maar wel in hoe schoolteams en pedagogische begeleidingsdiensten aan de slag gaan met de resultaten.

De professionalisering en ondersteuning over datageletterdheid en kwaliteitsontwikkeling worden concreet gerealiseerd via een aantal initiatieven. De pedagogische begeleidingsdiensten zullen vanaf 2023 aanvullende werkingsmiddelen ontvangen voor het ondersteunen van de datageletterdheid in scholen. Het universitair steunpunt biedt e-tutorials aan voor leraren en schoolleiders waarin de schoolfeedback toegelicht wordt en handvaten gegeven worden om met de feedback aan de slag te gaan. De onderzoekers van het universitair steunpunt begeleiden een aantal scholen in pilootprojecten. Deze scholen zetten in op datageletterdheid samen met een partner zoals een pedagogische begeleidingsdienst of een lerarenopleiding. Het universitair steunpunt zal in online ondersteuningsmaterialen/trajecten voorzien voor zogenaamde infocoaches. Deze infocoaches hebben de opdracht om ondersteuning te bieden bij het gebruik van diverse gegevens in het schoolbeleid. Het steunpunt zal in partnerschap met de pedagogische begeleidingsdiensten de trainers van infocoaches opleiden.

Er is dus al heel wat werk verricht in het besluitvormingstraject, stelt de minister. Men gaat zeker niet over een nacht ijs en tracht alle bezorgdheden en valkuilen te capteren.

De minister is ervan overtuigd dat de Vlaamse toetsen voor iedereen binnen het onderwijsveld een verrijking kunnen zijn. Ze zorgen ook voor een positieve flow. Er is de ambitie om met de Vlaamse onderwijskwaliteit opnieuw te kunnen uitpakken op internationaal niveau, want een goede opleiding is essentieel voor kinderen en jongeren. De kwaliteit van het onderwijs is dierbaar, ook in functie van de toekomstige welvaart en welzijn in Vlaanderen, besluit de minister.

II. Bespreking

1. Tussenkomsten van de leden

1.1. Koen Daniëls

Koen Daniëls wijst erop dat de Vlaamse toetsen een onderdeel vormen van de onderwijskwaliteit en dus ook van de Vlaamse welvaart en dat ze leerlingen de kans geven om vooruit te gaan in het Vlaamse onderwijs.

Op basis van sommige reacties op de Vlaamse toetsen lijkt het alsof de toetsen op zich staan en een doel op zich zijn. Dat is uiteraard niet zo, benadrukt de spreker.

De zeven essentiële randvoorwaarden zijn volgens de N-VA cruciaal. Het systematisch monitoren van de kwaliteit, het informeren over prestaties van de leerlingen, het informeren over prestaties van scholen, het breed blijven kijken naar de onderwijskwaliteit, sneller kunnen ingrijpen, het leerproces van de leerlingen ondersteunen en het pedagogisch-didactisch handelen van de leraar ondersteunen, het zijn volgens Koen Daniëls allemaal legitieme doelen.

De onderwijskwaliteit gaat achteruit. Hij hoopt dat niet opnieuw de discussie gevoerd zal worden of dat wel zo is. Bij een aantal internationale onderzoeken kunnen

eventueel vragen gesteld worden, maar de resultaten zijn wel wat ze zijn. Hij stelt voor om te luisteren naar leerkrachten, scholen, hogeronderwijsinstellingen en de arbeidsmarkt, die als eerste gespreksonderwerp allemaal verwijzen naar de verminderde prestaties en vaardigheden van jongeren.

Er kan worden gezegd dat leerlingen wel andere zaken kunnen. De spreker bevestigt dat, maar dat neemt niet weg dat naar de kern gekeken moet worden.

Koen Daniëls begrijpt dat scholen en leerkrachten de kwaliteitsmonitoring als een zekere bedreiging kunnen zien. Naast interdiocesane proeven of OVSG-toetsen op het einde van de basisschool en een periodieke doorlichting, zijn er geen gevalideerde, wetenschappelijke, toetsende en positionerende initiatieven. Er zijn wel parallelproeven en in het verleden peilingsproeven, maar die zijn volgens de spreker nogal vrijblijvend. De spreker roept op om dat bedreigende gevoel niet te voeden en de opportuniteiten en kansen aan te grijpen.

Het is volgens de spreker niet moeilijk om ernstige knelpunten te formuleren, het geheel af te voeren en gewoon voort te doen zoals in het verleden. Dat kan niet, meent Koen Daniëls. Het is niet mogelijk om gewoon voort te doen.

De conceptnota geeft de randvoorwaarden voor de toetsen. De toetsen dienen niet om rankings te maken, maakt de spreker duidelijk. De positionering van een school is een belangrijk aspect van de toetsen. Elke school denkt goed bezig te zijn, maar valide, betrouwbare en Vlaanderenbrede informatie is interessant.

Rankings moeten op alle mogelijke manieren worden voorkomen. De minister heeft verwezen naar het VK en Nederland, waar rankings een bewuste beleidskeuze zijn. In Vlaanderen is het de bewuste beleidskeuze om dat niet te doen. Dat moet dan juridisch verzekerd worden, aldus Koen Daniëls.

Vervolgens gaat de spreker in op het Vlor-advies. De Vlor is de strategische adviesraad. In het advies staan heel wat fundamentele knelpunten, maar hoe dan de onderwijskwaliteit versterkt kan worden, staat er niet in. De spreker betreurt dat.

De Vlor roept op om de bestaande toetssystemen in Vlaanderen te behouden, maar er moet volgens de spreker een volgende stap gezet worden. Zowel GO!, POV als GO!-ouders hebben een apart standpunt ingenomen.

Maar dat wil niet zeggen dat met het advies van de Vlor niets moet gebeuren, stelt Koen Daniëls. Er worden een aantal belangrijke vragen opgeworpen. Die moeten constructief aangepakt worden en niet om de zaak te blokkeren.

De informatie uit de Vlaamse proeven zal ter beschikking gesteld worden van de scholen, zodat ze ermee aan de slag kunnen vanuit het perspectief van de interne kwaliteitszorg.

De minister verwees ook naar de onderwijsinspectie en de pedagogische begeleidingsdiensten. Zal die databank voor iedereen toegankelijk zijn, ook bijvoorbeeld voor parlementsleden?

Koen Daniëls vindt het raar dat in het Vlor-advies over het concept leerwinst staat dat men niet weet wat dat wil zeggen. Als de inrichters van onderwijs niet weten wat leerwinst is, vraagt hij zich af wat de afgelopen tijd is gebeurd. Welke leerwinst wordt gemeten, behoort tot het toetsplatform.

Er kunnen volgens de spreker lange discussies worden gevoerd over het toetsen van Nederlands en wiskunde en niet van andere onderdelen. Hij heeft als leraar vastgesteld dat lezen, schrijven en begrijpend lezen cruciaal zijn voor alle andere

vakken. Leerlingen vallen dikwijls uit bij een vak omwille van hun taalkennis. Nederlands en wiskunde vormen de basis voor alle andere vakken, stelt het lid.

Is er al evolutie in het dossier van het digitaal toetsplatform? Is het al gegund?

Hoever staat het met het ontwikkelen van modules voor de registratie van leerlingen, de analyse van de toetsen en de terugkoppeling van de toetsresultaten naar scholen en leerlingen?

'Teaching to the test' duikt regelmatig op, merkt Koen Daniëls op. Wordt enkel de eindterm getoetst of zijn het functionele en adaptieve toetsen, zoals PISA, en zijn er verschillende niveaus, zodat de leerwinst van een leerling wordt nagegaan? Hij vraagt of de minister daar duidelijkheid over kan geven. Met rijke, functionele toetsen wordt teaching to the test ondervangen, stelt de spreker.

De haalbaarheidsstudie werd in februari 2021 afgerond. Wat waren de voornaamste conclusies en zijn die verwerkt in de conceptnota?

De Vlor haalt als knelpunt aan dat de grote diversiteit aan pedagogische projecten gewaarborgd moet blijven. In het kader van de toetsen gebeurt geen enkele uitspraak over het pedagogisch project, meent de spreker. Het pedagogisch project wordt niet getoetst. Kan de minister daar wat meer duiding over geven?

1.2. Loes Vandromme

Loes Vandromme zegt dat in het regeerakkoord wordt verwezen naar doelstellingen die iedereen wil halen. Maar er zijn volgens haar toch al langer een aantal knipperlichten in het onderwijs. Er worden oplossingen gezocht om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren, om leerkrachten te vinden en de problemen op te lossen.

Er moet volgens de spreker vooral gezocht worden naar het debat om het draagvlak te vergroten. Ze hoort Koen Daniëls graag zeggen dat iedereen constructief moet zijn, er samen oplossingen gezocht moeten worden en de zaken benoemd moeten worden. Loes Vandromme neemt die uitnodiging graag aan, maar dan wel met respect voor het parlement. Haar belangrijkste opmerking is dat er, ook openbaar, stappen worden gezet zonder dat er een decretale grond is.

De Vlor vraagt om begripsverheldering, want die helderheid is er blijkbaar onvoldoende in de conceptnota en ook te weinig te vinden in het highlevelforum. Vandaar dat de ongerustheid blijft.

Koen Daniëls stelde dat de onderwijsverstrekkers niet weten wat leerwinst is. Als het gaat over constructief werken, betreurt Loes Vandromme die uitspraak. Het gaat niet over wat leerwinst is, maar om hoe leerwinst in kaart wordt gebracht.

De spreker wil met iedereen nadenken over het opkrikken van de kwaliteit van het onderwijs. Alles is perceptie en vaak wordt gedaan alsof ze tegen toetsen is, maar cd&v heeft het regeerakkoord goedgekeurd, benadrukt de spreker. Maar men moet wel durven benoemen wat er leeft in het onderwijs en dat is onrust.

Voor haar fractie is het belangrijk dat niet wordt gestart van een wit blad. Er wordt verwezen naar bestaande peilingsproeven, interdiocesane proeven en parallelproeven. Loes Vandromme vraagt om de nieuwe Vlaamse toetsen ook decretaal te duiden binnen het geheel van bestaande toetsensets. De spreker kan niet begrijpen dat gesuggereerd werd dat de bestaande toetsen moeten worden afgeschaft. Dat kan niet de bedoeling zijn, vandaar de vraag naar meer situering.

De finaliteit van de Vlaamse toetsen moet duidelijk decretaal worden vastgelegd. De toetsen hebben een belangrijke signaalfunctie over de onderwijskwaliteit en hoe er remediëringstrajecten aan gekoppeld kunnen worden. Het is voor de spreker belangrijk dat de Vlaamse toetsen niet gezien worden als representatief voor de hele onderwijskwaliteit, want ze zijn enkel gericht op Nederlands en wiskunde. Er is de valkuil van de curriculumvernauwing. Hoe kan worden bewaakt dat de zestien sleutelcompetenties allemaal als even belangrijk worden beschouwd? Hoe zal blijvend ruimte gevonden worden voor competenties als samenwerken, groepswerking en sociaal leren?

Het onderwijsproject kan niet enkel gericht worden op de minimumdoelen. Mikken op een ondergrens moet worden vermeden. Teaching to the test moet dus echt vermeden worden, benadrukt de spreker. Ze hoopt dat dit mogelijk zal zijn, want op het veld leeft de vrees dat de leerlingen die zwakker of sterker scoren uit de boot vallen en te veel gefocust zal worden op de middenmoot.

Om dit project te laten slagen, moet worden gezocht naar een draagvlak bij ouders, leerlingen en de hele samenleving. Heldere en duidelijke communicatie is dan heel belangrijk. Daarvoor is er volgens Loes Vandromme een decretale basis nodig.

Er moet worden gestart van een groot vertrouwen in schoolteams en klassenraden, die dan ook de verantwoordelijkheid kunnen nemen. Niets kan hun oordeel vervangen. Ze moeten autonoom kunnen blijven beslissen over de studievoortgang en oriëntatie van leerlingen. De Vlaamse toetsen blijven een momentopname. Ouders uiten ook hun bezorgdheid over het eventuele gebruik van de toetsen voor de eindbeoordeling van de leerlingen.

Scholen moeten ook eigenaar blijven van de resultaten. Zij moeten ermee aan de slag kunnen gaan.

Hoe kan decretaal verankerd worden dat de juridisering van het onderwijs niet wordt versterkt? Er heerst volgens de spreker echt een grote onrust, waarmee rekening moet worden gehouden. Hoe kunnen rankings echt vermeden worden? De openbaarheid van bestuur maakt dit wankel. Hoe kan dat decretaal verankerd worden?

Er moet worden vermeden dat toetsen leiden tot competitie of concurrentie. Er wordt gesproken over positionering, waarbij de spreker verwijst naar de bijlessen. Veel directeurs maken zich zorgen over het publiek dat op hun school aanwezig is. De ouders van deze leerlingen hebben niet de middelen om bijlessen te betalen. Hoe kan daarmee rekening worden gehouden, zodat ouders die bijlessen kunnen betalen er niet voor zorgen dat scholen sterker scoren op de rankings?

De spreker is tevreden dat de resultaten van de toetsen gebruikt kunnen worden als extra informatie bij de beoordeling van de scholen door de onderwijsinspectie. Het kan dus, maar dat moet goed geduid worden. Er moet duidelijkheid zijn over de positionering van de actoren binnen het kwaliteitskader: inspectie, pedagogische begeleiding en scholen. Hoe worden de Vlaamse toetsen gepositioneerd binnen de kwaliteitsdriehoek?

Voor Loes Vandromme is het ontwikkelingsgerichte kader heel belangrijk. Men moet ervan uitgaan dat scholen willen weten waar ze staan, maar vooral om te kunnen groeien. Hoe kan worden gegarandeerd dat scholen er op een positieve manier mee aan de slag gaan?

Leerkrachten moeten de architecten van het onderwijs zijn en geen loodgieters die fouten moeten herstellen.

De spreker gaat vervolgens in op de datageletterdheid. Ze hoort directeurs die heel bezorgd zijn en zich afvragen – op een moment dat er een tekort is aan leerkrachten en er binnenkort ook toetsassistenten bijkomen – waar die mensen allemaal gevonden zullen worden. Zij vragen zich af hoe het geloof in hun werk op het terrein echt blijft, hoe ervoor gezorgd kan worden dat de toetsen geen controle-instrument worden, maar de scholen echt kansen krijgen om te blijven groeien. Daar moet volgens Loes Vandromme echt rekening mee worden gehouden. Er is de wil om aan de slag te gaan met de data, maar dan moeten scholen daarvoor ook de ruimte en mankracht krijgen.

Het onderwijs is veel complexer geworden. Er wordt steeds meer gevraagd van leerkrachten en scholen. Daar moet volgens de spreker rekening mee worden gehouden. Ze is tevreden dat ook rekening wordt gehouden met eindtermen en gelijkwaardige eindtermen en dat gezegd wordt dat pedagogische projecten niet worden uitgehold. Die boodschap moet volgens Loes Vandromme ook duidelijk gebracht worden, zodat leerkrachten en directeurs de architect van hun eigen onderwijs kunnen blijven en de toetsen daarbij kunnen ondersteunen en geen controlemiddel zijn.

De spreker roept de minister op om een draagvlak te creëren. Onderwijs is een gedeelde verantwoordelijkheid. Er is veel ongerustheid op het veld. Jammer genoeg is er in de pers veel negativiteit over het onderwijs. Dat wil niet zeggen dat de problemen niet benoemd mogen worden, maar het is ook geen oplossing om mensen en structuren met de vinger te wijzen.

De spreker gelooft dat er een grote wil is op het terrein om de zaken aan te pakken, maar dan moet worden vertrokken vanuit een groot vertrouwen in de actoren die er vandaag mee aan de slag gaan.

Hoe zullen de Vlaamse toetsen worden meegenomen in het personeelsbeleid? Hoe kan worden gegarandeerd dat leerkrachten vanuit hun eigen kracht blijven werken aan het beste voor het onderwijs en niet moeten vrezen dat toetsen gebruikt worden voor het evalueren van leerkrachten?

De spreker roept op om het debat te blijven aangaan. Ze ziet kansen in de Vlaamse toetsen, maar ook veel bedreigingen. Ze benoemt ze en hoopt dat er samen mee aan de slag gegaan wordt.

1.3. Johan Danen

Johan Danen rekent alvast op een ernstig debat. Hij beaamt de stelling van de minister dat de onderwijskwaliteit in Vlaanderen achteruitgaat en dat dat geen internationaal gegeven is. De spreker vraagt of het duidelijk is waarom in sommige landen de onderwijskwaliteit stijgt. Dat heeft volgens hem niet alleen te maken met toetsen, er zullen ook andere elementen spelen. In Nederland worden de gestandaardiseerde toetsen zelfs herbekeken. Het zou volgens Johan Danen jammer zijn om hier iets in te voeren waar men in Nederland, dat toch voor een deel als gidsland wordt beschouwd, van terugkomt. Heeft de minister daar zicht op?

Johan Danen vraagt of de minister in het onderwijsveld al veel stakeholders tegenkwam die achter de huidige vorm van de toetsen staan. Hijzelf is er weinig tegengekomen. De Vlor is furieus, ook bepaalde koepels zijn kritisch en ook veel wetenschappers zijn heel kritisch. Dat moet niet leiden tot het afschaffen van de toetsen, maar de spreker wil weten hoe de minister een grondig debat zal aangaan, om het draagvlak te vergroten en bijsturingen door te voeren.

De spreker gaat vervolgens in op het concept van de leerwinst. De minister stelt dat de onderwijskwaliteit achteruitgaat en de leerwinst in kaart moet worden

gebracht. Iedereen kan zich ongeveer voorstellen wat leerwinst betekent, maar het is volgens de spreker goed om te operationaliseren en aan te geven wat bedoeld wordt. Wordt gemeten tussen twee punten? Wat wordt bedoeld met leerwinst?

Wat zal gebeuren met de vaststellingen? De informatiedoorstroming tussen de verschillende niveaus loopt niet zo goed. Om de leerwinst te meten, is het van belang dat de toetsen van het lager onderwijs uitgewisseld worden met het secundair onderwijs.

De spreker geeft nog mee dat de basis erin bestaat dat eerst de concepten en variabelen goed gedefinieerd worden, om achteraf begripsverwarring te voorkomen. Dat is cruciaal maar kan worden genegeerd door de stelling van Koen Daniëls dat iedereen toch ongeveer weet wat leerwinst is. Johan Danen weet dat ook ongeveer, maar de vraag is hoe dat wordt geoperationaliseerd.

De uitholling van het onderwijs is een volgende punt. De spreker begrijpt dat niet alles gemeten kan worden met toetsen. Als gekozen wordt voor toetsen, is de vraag hoe ze vorm krijgen, zodat ze leiden tot kwaliteitsontwikkeling. De diversiteit aan pedagogische projecten moet gewaarborgd blijven, maar dat is niet altijd duidelijk.

Elementen van wiskunde en Nederlands worden gemeten, maar Johan Danen stelt vast dat spreken en luisteren niet aan bod komen, toch twee cruciale elementen. Hoe kan worden vermeden dat leerkrachten minder aandacht gaan besteden aan spreken en luisteren en vooral gaan aanleren in functie van de toetsen?

Dat is voor de spreker een belangrijk element, die zegt dat de minister in het verleden al heeft aangegeven dat dat voor hem minder belangrijk is, als de leerlingen maar goed scoren op de toetsen. De zestien sleutelcompetenties moeten volgens Johan Danen ten volle ontwikkeld worden.

Het maken van rankings zal volgens de spreker niet vermeden kunnen worden. Als de scores van scholen bekend zijn, zullen de rankings volgen, meent hij. Dan rijst de vraag hoe de minister daarop zal reageren.

Vervolgens gaat de spreker in op de highstake-elementen die volgens hem zullen binnensluipen in de toetsen. De klassenraden zullen veel belang hechten aan de score van een leerling. Daar maakt hij zich zorgen over. Maar er is ook het element van de evaluatie van leerkrachten als bepaalde klassen minder goed scoren op bepaalde leergebieden. Ook volgens de minister moet dat genuanceerd bekeken worden, maar er kan volgens de spreker niet vermeden worden dat scholen daar high stake mee omgaan. Hoe kan dat vermeden worden?

Wat vandaag voorligt, is volgens Johan Danen niet rijp om te landen. Er kan worden onderzocht of de toetsen die er vandaag al zijn, versterkt kunnen worden in functie van leerwinst en kwaliteitsbevordering. Er bestaat vandaag al veel en men weet voor een deel wat moet gebeuren om de onderwijskwaliteit op te krikken. Hij hoopt dat niet gewacht zal worden op de resultaten van de toetsen om daar iets aan te doen.

Het is ook van belang om op een fatsoenlijke manier in gesprek te gaan met de stakeholders om na te gaan wat de gebreken zijn aan het concept. Er is een high-levelforum, maar blijkbaar vinden niet alle onderwijspartners dat voldoende, want het lijkt alsof al veel beslist is en er weinig ruimte is om zaken bij te sturen.

Er leven veel bezorgdheden bij koepels, scholen en leerkrachten. Hoe gaat de minister daarmee om? Een project met heel weinig draagvlak kan moeilijk op een

serieuze manier landen. Het gaat niet alleen over operationele, maar ook over principiële zaken, dus het overleg is heel belangrijk, meent de spreker.

Hij overloopt nog zijn cruciale vragen. Is nagegaan wat in goed scorende landen de onderwijskwaliteit heeft bevorderd? Hoe gaat men in het buitenland om met toetsen? Wil de minister leerwinst verduidelijken en beter operationaliseren? Hoe gaat de minister om met rankings, want louter zeggen dat het niet mag, is onvolgende? Hoe zal de minister reageren als er toch highstake-elementen in de toetsen sluipen? Hoe zal de minister curriculumvernauwing vermijden?

Johan Danen stelt dat er nog veel werk op de plank ligt en hoopt dat de minister een deftig antwoord zal geven op de gestelde vragen.

1.4. Hannelore Goeman

Volgens *Hannelore Goeman* ligt iedereen wakker van de kwaliteit van het onderwijs. De resultaten van internationale studies zijn duidelijk genoeg.

De toetsen kunnen een meerwaarde zijn in het debat over de kwaliteit van het onderwijs, om beter te weten wat de stand van zaken is. Door alle scholen jaarlijks te testen, ontstaat op metaniveau een beter zicht op het onderwijs, maar het is ook interessant om op schoolniveau zicht te krijgen op de kwaliteit. In laatste instantie kan de toets interessante informatie opleveren over de leerlingen, maar de spreker benadrukt dat de resultaten van een centrale toets enkel aanvullend kunnen zijn bij de evaluatie van de leerlingen en de klassenraad het laatste woord moet krijgen.

Met toetsen ontstaat nog geen zicht op de oorzaken van de daling van de kwaliteit van het onderwijs, merkt de spreker op. Ook daarop moet de minister inzetten met verder onderzoek. Toetsen op zich hebben geen impact op de kwaliteit van het onderwijs en zijn geen garantie dat de kwaliteit zal verbeteren.

Over wat met de resultaten van de toetsen zal gebeuren, bestaan nog veel vragen op het terrein. In de conceptnota staat niet op alle vragen een antwoord. Het is nodig om de ongerustheid bij de Vlor en op het terrein weg te nemen en te zorgen voor een solide draagvlak voor de toetsen.

Voor de spreker kunnen de toetsen een aanvullend element zijn in het interne kwaliteitsbeleid van de scholen. Dat veronderstelt dat zowel de directie als de leerkrachten de resultaten goed moeten kunnen interpreteren. Daarvoor moet werk worden gemaakt van datageletterdheid. Hannelore Goeman maakt zich zorgen over de timing. De kalibratie voor de eerste toetsen in het vierde leerjaar is gepland voor 2023 en de eerste afname voor 2024. Dat is zeer snel. Zal het veld op tijd voorbereid zijn?

Dit vereist een serieuze professionaliseringsoperatie. De minister heeft het over e-tutorials en de pedagogische begeleidingsdiensten om leerkrachten en scholen te helpen bij het op een goede manier afnemen van de toetsen. Wat betekent dat concreet? Worden binnen de PBD's teams samengesteld die op het terrein actief zullen zijn? Worden de opleidingen op school georganiseerd? Hoe wordt erover gecommuniceerd, ook door het steunpunt?

Vervolgens gaat de spreker in op de externe opvolging als scholen het minder goed doen. De minister heeft het over een knipperlicht, waarna de onderwijsinspectie kan beslissen om sneller een doorlichting te organiseren. Maakt de inspectie zelf de inschatting over wanneer wordt overgegaan tot een versnelde doorlichting?

Er zijn volgens Hannelore Goeman ook nog veel vragen over het verplicht opvolgtraject. Het is volgens de minister niet de bedoeling dat scholen onmiddellijk een opvolgtraject moeten volgen, maar op het terrein blijft er veel onduidelijkheid. Vanaf wanneer is een traject wel verplicht? Wie beslist daarover? Hoe kan een verplicht opvolgtraject eruitzien?

Ook conceptueel blijven er vragen. Hoe wordt leerwinst gedefinieerd? Wordt die in kaart gebracht op het niveau van de leerling, van de school en eventueel voor het hele onderwijs?

Er wordt gemeten in het vierde en zesde leerjaar basisonderwijs. Hoe zullen die resultaten vergeleken worden? Zullen de absolute resultaten op de test vergeleken worden? Wordt dat uitgedrukt in een cijfer? In dat geval is het natuurlijk belangrijk om op eenzelfde meetschaal te kalibreren, merkt de spreker op.

Of is het de bedoeling om te vergelijken in welke mate leerlingen de eindtermen halen? Of is het de bedoeling om de resultaten te vergelijken met een Vlaams gemiddelde voor een klas?

Het is volgens Hannelore Goeman belangrijk om dat te expliciteren. Specifiek voor het basisonderwijs rijst de vraag welke eindtermen gemeten zullen worden in het vierde leerjaar, want er zijn geen specifieke eindtermen voor het vierde leerjaar.

Er wordt nu een test ontwikkeld op basis van de bestaande eindtermen voor het basisonderwijs, terwijl wordt gewerkt aan nieuwe eindtermen. Het is volgens de spreker vreemd om een toets te ontwikkelen op basis van eindtermen die binnenkort voorbijgestreefd zijn. Als nieuwe eindtermen worden ingevoerd, zal de hele oefening opnieuw moeten gebeuren. Dat is volgens de spreker een verspilling van geld. Wat is de visie van de minister daarover?

In het secundair onderwijs wordt gemeten op het einde van de eerste graad en op het einde van de derde graad. Zeker in het secundair onderwijs veranderen leerlingen van klas in functie van de gekozen studierichting en ook van school. Hoe wordt dat meegenomen om leerwinst te meten op het niveau van de klas en de school?

In het advies van de Vlor staat ook de vraag of het enkel de bedoeling is om leerwinst te meten binnen het basisonderwijs en binnen het secundair onderwijs, of ook te kijken naar de leerwinst tussen het einde van het lager onderwijs en het einde van de eerste graad secundair. Kan de minister daarop een antwoord geven?

Voor haar fractie is het ook heel belangrijk dat de resultaten gecorrigeerd worden naar de context. Er wordt een algemeen resultaat gegeven over de score op Nederlands en wiskunde, maar de resultaten die worden geboekt met een specifiek leerlingenpubliek moeten ook in ogenschouw genomen worden. Een school met een minder kansrijk publiek die een lagere score haalt dan een school met een meer kansrijk publiek, kan de leerlingen wel grote sprongen hebben laten maken. Uit de resultaten zou moeten blijken dat daar meer vooruitgang is geboekt. Welke parameters zullen worden gebruikt om de resultaten in hun context te plaatsen?

Het is voor de spreker heel belangrijk dat de toetsen de ongelijkheid in het onderwijs niet verder vergroten. Er is bezorgdheid over de digitale afname. Dat betekent dat ervoor gezorgd moet worden dat alle kinderen goed kunnen omgaan met de toets. Uit onderzoek blijkt dat kinderen uit kansarme gezinnen meer moeite hebben om digitale toetsen in te vullen. Wordt daarmee rekening gehouden?

Hannelore Goeman is eveneens beducht voor curriculumvernauwing. Uiteraard zijn wiskunde en Nederlands heel belangrijk, maar er schuilt volgens haar een gevaar

in als alleen naar deze vakken wordt gekeken. Dat kan impliceren dat daar veel meer focus op wordt gelegd bij het lesgeven. Hoe staat de minister tegenover de suggestie van het GO! om in de toekomst eventueel breder te testen?

De spreker is ook benieuwd naar de verhouding tussen de centrale toetsen en de bestaande toetsen. Is het de bedoeling dat de toetsen van de koepels blijven bestaan en aanvullend zijn? Wordt er afgestemd en gezocht naar complementariteit?

Het steunpunt heeft de opdracht om toetsen te ontwikkelen, de resultaten te analyseren, feedback te verzorgen en onderzoek uit te voeren naar de onderwijseffectiviteit. De opdracht loopt tot 2025, maar wat daarna? Het lijkt de spreker belangrijk dat de opdracht wordt verlengd en bij het uitrollen van de toetsen de opvolging is verzekerd.

De toetsen zijn een element om te werken aan de onderwijskwaliteit, zodat alle scholen goed onderwijs aanbieden. Maar de dynamiek om te denken in 'goede' en 'slechte' scholen mag absoluut niet versterkt worden. Het is voor haar cruciaal dat rankings worden vermeden. Wie zal zicht krijgen op de resultaten? Hoe wordt omgegaan met de openbaarheid van bestuur?

Het lijkt de spreker logisch dat scholen toegang krijgen tot de resultaten. Als het een geheel is van een breder kwaliteitsbeleid moeten ook de overheid, de onderwijsinspectie, de koepels en externe onderzoekers er toegang toe krijgen. Maar wat met het bredere publiek? Het is niet evident om de bepalingen in de Grondwet over de openbaarheid van bestuur zomaar te omzeilen. Hannelore Goeman is bezorgd dat een decretaal verbod op rankings niet zal werken en de grondwettelijke toets niet zal doorstaan. Kan de minister daarover duidelijkheid geven?

Daarnaast is er ook het parlementaire controlerecht, stipt de spreker aan. Daar schuilt ook een potentieel gevaar op rankings in.

1.5. Roosmarijn Beckers

Bij het lezen van de conceptnota had *Roosmarijn Beckers* gehoopt op verheldering bij de vele vragen die er nog waren op basis van het regeerakkoord en de beleidsnota, en na de vele parlementaire vragen. Helaas had de spreker bij veel zaken in de conceptnota ofwel het gevoel dat ze het al wist ofwel dat de vragen onbeantwoord bleven. Er zijn wel een paar onduidelijkheden meer geconcretiseerd, maar toch zijn er nog veel vragen.

De GGG-proeven zijn op leerlingniveau in opzet vooral formatieve testen en dus voor de leerling lowstakeproeven. De vraag is dan of leerlingen wel gemotiveerd genoeg zullen zijn voor deze proeven als ze weten dat er weinig belang bij de test komt kijken voor zichzelf en/of hun (formele) studievoortgang. Als ze de test als een gewone taak beschouwen, ontstaat geen goed representatief beeld van hun mogelijke capaciteiten. Hoe kan men de motivatie en dus de prestatiebereidheid verhogen, in die mate dat de toets op hun niveau formatief blijft (dus zonder van de GGG-proeven highstakeproeven te maken)? Moet men niet durven nadenken om er toch van overheidswege meer highstakeproeven van te maken en/of dus summatieve proeven, zodat alvast de extrinsieke motivatie van de leerlingen zal stijgen?

De GGG-proeven zijn in opzet op leerlingniveau vooral formatieve testen, maar scholen kunnen er gezien hun autonomie voor kiezen om er echt ook summatieve testen van te maken door de uitkomst voor een deel te laten meetellen bij de evaluatie. Dat zal echter ook tot verschillen leiden in de uitkomsten tussen scholen die dit op een verschillende manier aanpakken. Een school met dezelfde populatiekenmerken en dezelfde leer methode als een andere school, maar die de centrale

toetsen ook sterk summatief gebruikt, zal normaliter veel hoger scoren. Dat verkent het beeld omdat in Vlaanderen mogelijk een lappendeken ontstaat van verschillende gradaties van het belang dat gehecht wordt aan de proeven in de klas.

Een school waar de resultaten van de leerlingen op de toets beneden verwachting zijn, zal een begeleidingstraject moeten volgen. Dat betekent niet dat een school die eenmalig een minder resultaat haalt, onmiddellijk een begeleidingstraject zal moeten volgen. Wel zal de onderwijsinspectie de toetsresultaten gebruiken als extra informatiebron binnen het gekende en algemeen aanvaarde OK-kader. De Vlaamse toetsen komen tegemoet aan twee zaken uit het OK-kader, maar in de beoordeling van de kwaliteit van een school blijven alle indicatoren uit het OK-kader gelden en zal de informatie die voortkomt uit de Vlaamse toetsen geplaatst worden naast andere bronnen van informatie die de onderwijsinspectie nu al hanteert.

Dat betekent dus dat een school die echt slecht presteert naargelang de context eigenlijk nog een jaar zo kan blijven voortdoen, aangezien er eerst nog een extra of versnelde inspectieronde komt in de school alvorens een begeleidingstraject moet gekozen worden en dat neemt normaal toch redelijk wat extra tijd in beslag. De vraag is dan in hoeverre deze toetsen een instrument zijn waarbij de decreetgever snel op de bal zal kunnen spelen bij scholen die de toetsen niet aangrijpen om zelf al intern de nodige en drastische verbeteringen te doen aan hun kwaliteitszorg.

Als een meerderheid van de leerlingen in een school de eindtermen niet blijkt te halen volgens die toetsen, is dat meestal niet het resultaat van een moment of zelfs van een jaar, maar van meerdere jaren na elkaar ondermaats onderricht in wat nochtans minimumdoelen zijn en basisvakken en -competenties (Nederlands en wiskunde). In hoeverre is er hier een procedure nodig waarbij versneld een begeleidingstraject kan worden opgelegd en zo veel sneller de onderwijskwaliteit verbeterd kan worden?

De spreker begrijpt dat niet zomaar elke school die eens slecht scoort op de toetsen meteen een begeleidingstraject kan worden opgelegd en dat een brede kijk nodig is op de gang van zaken in een school, maar in veel scholen die de toetsen zullen afnemen, vertrekt men toch niet van een wit blad. In veel scholen zal er normaal gezien recent toch al een reguliere doorlichting zijn geweest die – aangezien de onderwijsinspectie in de toekomst werk wil maken van een model van gedifferentieerd doorlichten – concreter aan het licht gebracht zal hebben welke exacte pijnpunten en werkpunten er zijn, los van de uitslag van de toetsen.

In die zin zouden de resultaten van de toets eigenlijk vooral een kwantificering en dus een bevestiging moeten zijn van al eerder vastgestelde mankementen door de onderwijsinspectie. Als een school bij een eerdere reguliere doorlichting slecht scoorde, zou zich dat moeten vertalen in de resultaten op de Vlaamse toetsen en zal er dus weinig toegevoegde waarde worden vastgesteld bij de school – toegevoegde waarde dus, niet per se leerwinst in absolute cijfers. Omgekeerd zouden, wanneer in die eerdere doorlichting geen mankementen werden vastgesteld door de inspectie, er gecontextualiseerd goede scores op de Vlaamse toetsen moeten volgen.

Het zou volgens Roosmarijn Beckers heel eigenaardig zijn dat een school bijvoorbeeld in oktober van het schooljaar een reguliere doorlichting zou krijgen, dat alles dan grotendeels in orde zou zijn volgens de inspectie, maar dat op het einde van het jaar bij afname van de Vlaamse toetsen blijkt dat heel wat leerlingen veel eindtermen niet halen en dat de inspectie dan nog eens moet langskomen om een extra doorlichting te doen. Dat is een rare gang van zaken, maar die volgens de spreker niet irreëel is volgens het opzet zoals geschetst in de conceptnota. Dan wil

dat eigenlijk zeggen dat de inspectie moet terugkomen om het werk dat ze bij die eerste reguliere doorlichting eigenlijk niet goed heeft gedaan nu wel deftig over te doen.

De kwestie is dus de afweging tussen een brede holistische kijk en volledigheid versus snelheid en kordaatheid bij de responsabilisering van de scholen in het licht van deze proeven.

Daarnaast blijft de spreker zich vragen stellen over het feit dat het begeleidingstraject vrij te kiezen is. Een universeel door de overheid opgelegd begeleidingsprogramma voor slecht scorende scholen werkt inderdaad niet, want verschillende slecht scorende scholen zullen verschillende oorzaken en redenen hebben voor het feit dat ze te weinig toegevoegde waarde bieden. Maar het risico bestaat dat bepaalde scholen zich ervan af zouden willen maken door te kiezen voor een erg beperkt en weinig intensief traject, terwijl er eigenlijk grovere middelen nodig zijn.

De vrees dat er externe toetsassistenten zouden worden ingezet, werd door de minister weggenomen bij de bespreking van vragen om uitleg in de commissie van 17 februari 2022. Die piste werd wel overwogen maar werd in de lade gestoken, de toetsen worden dus begeleid door schoolinterne toetsassistenten. Maar er blijft onduidelijkheid over wie die rol dan best op zich neemt: iemand uit het beleidsteam van de school of een leraar? Als dat een leraar is, welke leraar? Best iemand die werkzaam is in de klassen/studiejaren waarin die toets wordt afgenomen of in de vakken Nederlands en/of wiskunde, of kunnen dat ook totaal andere zijn? Wat met de vorming van de toetsassistenten? Hoe zal worden gegarandeerd dat er in elke school effectief voldoende zijn die die training ertoe hebben gevolgd?

1.6. Jean-Jacques De Gucht

Jean-Jacques De Gucht is voorstander van de toetsen. Ook de leerachterstand is een uitdaging, waarvoor de Vlaamse toetsen een meerwaarde kunnen betekenen om alles goed in kaart te brengen en een snelle remediëring op te starten.

De spreker stelt de vraag op welke manier leerkrachten begeleid zullen worden. Er wordt in een oefenpakket voorzien, maar leerkrachten moeten weten hoe ze met de toetsen moeten omgaan en elke leerling moet evenveel kansen hebben. Het zullen rijke, adaptieve toetsen worden, maar voorbereiding blijft natuurlijk mogelijk. Hoe zullen leerlingen op dezelfde, goede manier voorbereid worden?

Het is volgens de spreker een raar moment om nu de norm vast te leggen, na twee jaar coronacrisis in het onderwijs. Geeft de norm die nu vastgelegd wordt niet een ietwat vertekend beeld van wat de norm zou moeten zijn?

De leerwinst zal worden gemeten, maar dat betekent dat in goede scholen de leerwinst normaal gezien iets kleiner zou zijn. Hoe gaat men daarmee om?

Als in de eerste en de derde graad gemeten wordt, kan pas na drie jaar geredieerd worden, stelt de spreker. Hoe ziet de minister die remediëring? De inspectie wordt naar de school gestuurd als er een problematische situatie is. Zijn er daar budgetten voor? Gaat het om extra zorgleerkrachten?

De resultaten worden gecorrigeerd naar de context, stipt de spreker aan. Betekent dat niet dat sowieso wordt erkend dat er een verschil is tussen scholen? Moet dan niet onmiddellijk worden gezegd dat meer middelen worden vrijgemaakt voor scholen met meer SES-leerlingen?

Jean-Jacques De Gucht stoort zich aan de redenering dat de resultaten sowieso worden aangepast aan de context. Dat impliceert dat bepaalde scholen niet op

dezelfde manier bekeken kunnen worden als scholen met minder SES-leerlingen. Dat betekent dat wordt erkend dat die scholen het sowieso minder goed zullen doen. Zelfs als wordt vertrokken van de leerwinst wordt erkend dat de overheid voor een deel faalt en in die scholen meer middelen zou moeten inzetten dan vandaag het geval is.

De spreker vindt het heel positief dat wordt verwezen naar het decretale verbod dat de Franse Gemeenschap heeft ingeschreven tegen het maken van publiciteit en dergelijke. Het systeem van toetsen staat of valt met de mate waarin scholen ze op een juiste manier hanteren. Als men ze gebruikt voor publicitaire doeleinden en als rankings ontstaan, verdwijnt het idee achter de toetsen. Dat het decretale verbod in de Franse Gemeenschap sinds de invoering in 2006 nog nooit werd aangevochten, is volgens de spreker tekenend.

Hoe is individuele remediëring mogelijk zonder te vertrekken van de fouten die de leerling maakte op de test? Dat betekent volgens de spreker dat de resultaten op de test naar die leerling en/of zijn begeleiding meegedeeld worden.

1.7. Jan Laeremans

Jan Laeremans gaat eerst in op de vraag waar de lat wordt gelegd en de criteria daarvoor. Het is volgens hem belangrijk om daar duidelijkheid over te krijgen.

De criteria om te bepalen of de resultaten van een school beneden de verwachting zijn, worden uitgetekend door een werkgroep van de onderwijsinspectie en de PBD's. Men wil rekening houden met de verschillen tussen scholen in leerlingenpubliek en/of aanvangsprestaties.

Men kan niet elke school over dezelfde kam scheren. In de conceptnota wordt al een duidelijk onderscheid gemaakt tussen leerwinst (het verschil tussen twee momenten) en de toegevoegde waarde (de leerwinst in de context). Een school waarvan de leerlingenpopulatie slecht scoort op de Vlaamse toetsen, kan toch goed scoren en de toegevoegde waarde bewijzen als ze wordt vergeleken met scholen met een gelijkaardig profiel of context.

Er zit logica in de redenering om enige differentiatie te maken over waar de lat moet liggen. Maar het mag volgens de spreker ook niet zo zijn dat een doolhof aan criteria ontstaat, waarbij elke school eigen maatstaven opmaakt.

De criteria moeten adequaat worden toegepast. Gelijkaardige scholen moeten volgens de spreker gelijkaardige criteria en cesuren hebben waaraan ze worden afgemeten.

Heeft de minister zicht op het aantal latten dat zal worden gebruikt? Wat de fractie van de spreker betreft, moeten er dat zo weinig mogelijk zijn om alles overzichtelijk te houden.

Wat moet gebeuren in een scenario waarbij de betrokken PBD en de onderwijsinspectie er in de voorbereiding niet uitgeraken wat de beste beoordelingscriteria en cesuren zijn voor scholen in die context? Is de PBD wel een voldoende onafhankelijke speler? De PBD behoort tot dezelfde koepel of net, terwijl de inspectie een externe instantie is.

In de beleidsnota staat duidelijk dat de valkuil van curriculumvernauwing vermeden moet worden. De spreker veronderstelt dat het de bedoeling is om te preciseren hoe dat wordt aangepakt.

Jan Laeremans begrijpt de vrees over de openbaarheid van de resultaten. Hij is principieel voor openbaarheid, maar begrijpt dat er veel redenen zijn om geen rankings op te maken, want niet iedereen kan die resultaten goed duiden.

Naast het verbod op het publiek maken van de resultaten, bijvoorbeeld voor publicitaire doeleinden, wordt het evalueren van leraren in deze context ook onmogelijk gemaakt. Men kan inderdaad de leraren niet de schuld geven van het slecht scoren van de leerlingen. Maar het is niet zo dat dat door een formeel verbod in een school ook informeel niet kan meespelen.

Zijn fractie is van mening dat in het Vlor-advies een te sterke negatieve teneur aanwezig is. Nogal wat onderwijsexperts delen die mening, merkt de spreker op. Wat is het alternatief? Voortdoen zoals men bezig is, zonder leerwinstmonitoring, om bij de volgende PISA-toets nogmaals wakker geschud te worden?

Soms wordt de vraag opgeworpen of eindtermen en Vlaamse toetsen samen grondwettelijk aanvaardbaar zullen zijn. Als het Grondwettelijk Hof het opleggen van eindtermen aanvaardbaar acht en de toepassing ervan door controle door de onderwijsinspectie ook aanvaardbaar is, moet men ook aanvaarden dat GGG-toetsen aanvaardbaar zijn. Er zijn genoeg voorbeelden van landen die centrale toetsen instellen en waar scholen autonome instellingen zijn.

Het in kaart brengen van de leerwinst is belangrijk. Zullen enkel de twee meetpunten in het lager en het secundair onderwijs vergeleken worden of zal ook tussen het lager en het secundair onderwijs vergeleken worden?

Er zijn ook secundaire scholen met enkel een onderbouw, waarvan de leerlingen tegen de derde graad uitzwermen over verschillende scholen. Hoe kan dan een goede vergelijking gebeuren?

De spreker is van mening dat de sprong van het einde van de eerste naar het einde van de derde graad te groot is. Waarom geen toets op het einde van de tweede graad?

De eindtermen in het basisonderwijs worden vervangen. Is het geen verspilling van geld om de toetsen nu eerst te baseren op de oude eindtermen?

De Vlor stelt voor om ook decretaal een formele beleidsevaluatie in te schrijven en na een periode van drie tot vijf jaar na te gaan in welke mate de Vlaamse toetsen een effectief en efficiënt beleidsinstrument zijn. Zal de minister de evaluatie decretaal verankeren en met welke frequentie?

2. Antwoorden van minister Ben Weyts

Minister *Ben Weyts* stelt dat men door te meten wel iets leert. Dat is niet alleenzaligmakend, maar wel een belangrijk element om te kunnen inschatten waar men staat en wat men mogelijk moet doen.

De minister vraagt zich af waar Johan Danen bang voor is. Is hij bang van de spiegel, dat men wordt geconfronteerd met een tanende onderwijskwaliteit op systeemniveau of op schoolniveau?

Dat moet men weten om er iets te kunnen aan doen. De scholen en leerkrachten willen ook weten dat hun school ondermaats scoort ten opzichte van vergelijkbare scholen. Zij willen dat ook weten als ze beter scoren. Het gaat volgens de minister ook over waardering en de ambitie om het altijd beter te doen.

De toetsen hebben volgens de minister effecten op microniveau – de klas, de leerkracht en de school – en op macroniveau – het onderwijssysteem.

Er zijn veel bezorgdheden, volgens de minister soms ook overdreven bezorgdheden, maar net daarom wordt het traject stapsgewijs doorlopen.

Hij staat te kijken van de creativiteit die aan de dag wordt gelegd om toch maar op de rem te staan en daardoor ontstaat zelfs tegenspraak, verwijt hij Johan Danen. Langs de ene kant is er de kritiek dat de toetsen te veel high stake zijn, maar aan de andere kant is er de opmerking dat niet alles wordt getoetst.

Over het proces van de besluitvorming stelt de minister dat hij een maximale betrokkenheid organiseert. Het onderwijsveld is maximaal betrokken via een high-levelforum. Dan volgt de opmerking dat niet alle scholen aan tafel zitten, maar de minister veronderstelt dat de vertegenwoordigers representatief zijn voor het onderwijsveld.

Daarnaast is ook het parlement betrokken in de besluitvorming, zoals met deze gedachtewisseling. De minister organiseert de gevraagde betrokkenheid en neemt iedereen mee in het besluitvormingstraject, maar stelt vervolgens vast dat de opmerking wordt gemaakt dat nog niet alles duidelijk en beslist is. Dat is net de bedoeling van het organiseren van betrokkenheid, benadrukt de minister. Hij volgt naar eigen zeggen de weg van de geleidelijkheid. Dat brengt risico's met zich mee, maar heeft het voordeel dat bijgeschaafd kan worden.

In het highlevelforum werd gezegd dat men wel gehoord wordt, maar dat de minister niet luistert. Er zijn volgens de minister verschillende betekenissen van luisteren. Er is het geconcentreerd horen en registreren, maar hij legt zich niet neer bij elk punt van kritiek of suggestie. In het besluitvormingsproces is het finale moment de beslissing van het parlement over het decreet, stipt de minister aan.

Vervolgens gaat de minister in op de discussie over de vrijheid van onderwijs. Als de toetsen een inperking zouden zijn van de grondwettelijke vrijheid van onderwijs, is ze zeker legitiem en proportioneel, stelt de minister.

Legitiem, omdat de vrijheid van onderwijs als grondrecht staat tegenover het grondrecht op kwaliteitsvol onderwijs voor iedereen. Ook in het buitenland bestaat de vrijheid van onderwijs, maar gaat men wel aan de slag met centrale toetsen, merkt de minister op. Gelet op het recht op kwaliteitsvol onderwijs, is het de plicht van de overheid om maatregelen te treffen om dat te verzekeren. Op basis van dat principe bepaalt de overheid ook de eindtermen, als minimumdoelstellingen. Het Grondwettelijk Hof aanvaardt dat de overheid eindtermen oplegt. Ook het organiseren van toetsen door de overheid is verenigbaar met de Grondwet en de vrijheid van onderwijs.

De maatregel is volgens de minister ook proportioneel. Er moet een proportionele verhouding zijn tussen de legitieme doelen en de inperking van de onderwijsvrijheid die daar mogelijk uit voortkomt. Dat betekent concreet dat de gevolgen voor scholen en leerlingen niet onevenredig groot mogen zijn, de organisatie van de toetsen geen te grote impact mag hebben op de organisatie van scholen en de onderwijstijd. Net daarom kiest de minister voor een lowstakescenario, het niet automatisch verplichten van het begeleidingstraject en het laten van ruimte voor de eigen interne kwaliteitszorg. In eerste instantie ligt de focus enkel op Nederlands en wiskunde, maar degenen die bezorgd zijn over de highstakekenmerken vragen waarom er maar twee leergebieden/sleutelcompetenties getest worden, merkt hij op.

De minister zegt dat de afnameduur beperkt is omwille van de selectie van de eindtermen en ook het aantal afnames is beperkt. De toetsen gaan over 'het wat' en niet over 'het hoe', benadrukt de minister. Niet het pedagogisch project wordt getoetst, wel de mate waarin de eindtermen worden bereikt en of er sprake is van leerwinst. Er is volgens de minister dus veel ruimte voor de eigen onderwijs- en evaluatieactiviteiten.

Over teaching to the test en de standaardisering van het onderwijs zegt de minister dat de toetsen geen simpele kennisvragen bevatten die gemakkelijk te trainen zijn. Hij vraagt zich ook af, als er een effect van teaching to the test zou zijn, welke schade scholen zouden ervaren als ze iets meer aandacht zouden besteden aan Nederlands en wiskunde, de leergebieden/vakken die alle andere leergebieden/vakken mogelijk maken.

De bestaande toetsen en evaluatie-instrumenten vallen onder de vrijheid van onderwijs. Scholen kunnen met de eigen evaluatie-instrumenten aan de slag blijven gaan. Die kunnen een goede aanvulling zijn omdat ze andere leergebieden testen. De minister heeft vertrouwen in de scholen om de eigen evaluaties en toetsen te organiseren. De resultaten van de centrale toetsen kunnen door de scholen gebruikt worden, bovenop andere toetsen en evaluatie-instrumenten, maar er zijn critici die scholen willen verbieden ermee aan de slag te gaan. Dat is evenzeer een inperking van de vrijheid van onderwijs. De minister wil wel de verplichting afschaffen om op het einde van het basisonderwijs drie leergebieden te toetsen. Er wordt dus meer vrijheid gegeven aan de scholen.

Over de openbaarheid van de resultaten in relatie tot de openbaarheid van bestuur, zegt de minister dat de openbaarheid van bestuur een belangrijke pijler is van de democratie. Maar als het gaat over toetsresultaten van scholen zijn er gerede argumenten om af te wijken van het beginsel van openbaarheid van bestuur. Het inschrijven van een decretaal verbod is dan de enige mogelijke weg. Een randvoorwaarde is wel dat geargumenteed wordt waarom het verbod wordt ingeschreven en de beginselen van wettigheid, legitimiteit en proportionaliteit in ogenschouw worden genomen. De minister laat zich daarbij adviseren door een extern advocatenbureau.

Nieuw is het niet, waarbij de minister verwijst naar de regeling in de Franse Gemeenschap sinds 2006, maar ook in Duitsland bestaan regelingen. In Engeland en Nederland is er wel openbaarheid, net omdat de toetsen een element zijn van studieoriëntatie en ranking, maar in Duitsland, Frankrijk en Denemarken zijn er beperkingen. De internationale ervaring met centrale toetsen is niet iets om bang voor te zijn, merkt de minister op. Vlaanderen gaat niet experimenteel aan de slag, er wordt enkel aangesloten bij de internationale gebruiken.

Men kan blijven palaveren tot de PISA-resultaten nog slechter zijn, stelt de minister. Hij stelt voor om dat niet te doen. Men kan leren uit de buitenlandse ervaringen. In Nederland hebben de toetsen een andere finaliteit omdat men ze wil gebruiken voor studieoriëntatie. De centrale toetsen zorgen ervoor dat de impact van sociale achtergrond op de onderwijsuitkomst kleiner is, is daar de redenering. Centrale toetsen dragen meer bij tot kansengelijkheid. Dat wordt ook vastgesteld in wetenschappelijk onderzoek. In Nederland zijn de toetsen bij uitstek high stake.

In Vlaanderen zijn de toetsen niet gericht op een objectieve studieoriëntatie, ze zijn ondersteunend maar niet bepalend voor een objectieve studiekeuze. Daar zijn een aantal redenen voor. Er is een traditie van grote vrijheid voor leerlingen en ouders bij de studiekeuze. Enkel toetsen op wiskunde en Nederlands is misschien een te smalle basis voor oriëntatie. De risico's die samenhangen met highstake-toetsen, bijvoorbeeld over schaduwonderwijs, spelen ook een rol.

De meeste onderzoeken naar het effect van centrale toetsen op leerlingenprestaties tonen positieve effecten aan. Er zijn verschillen tussen landen in de precieze implementatie van de toetsen, maar dat heeft altijd te maken met de finaliteit die men voor ogen heeft.

In veel landen waar de leerlingenprestaties gestegen zijn, werden hervormingen doorgevoerd, soms in combinatie met de invoering van centrale examens. De minister zegt niet dat er een causaal verband is, want vaak werd op meerdere fronten gewerkt: lerarenopleiding, curriculum enzovoort.

Voor het uittekenen van de Vlaamse toetsen wordt wel inspiratie opgedaan uit het buitenland. Zowel voor wat men niet wil als wat men wel wil. Daarom werd ook de OESO ingeschakeld.

Van alle landen die centrale toetsen hebben ingevoerd, heeft volgens de minister nog geen enkel land ze weer afgeschaft. Ze werden wel bijgeschaafd, maar niet afgeschaft.

Er werd gesteld dat de onderwijskwaliteit door de toetsen wordt versmald tot de resultaten voor wiskunde en Nederlands. Dat klopt volgens de minister helemaal niet, want het brede Referentiekader voor Onderwijskwaliteit blijft bestaan. De 37 kwaliteitsverwachtingen blijven overeind. Er wordt volgens de minister soms het beeld gecreëerd dat de toetsen alles gaan vervangen, maar dat is niet het geval, het is een aanvulling.

De toetsen zijn een meerwaarde omdat ze Vlaanderenbreed en koepel- en net-overschrijdend zijn en de mogelijkheid bieden om de evolutie van de leerwinst te beschouwen. Nergens wordt de onderwijskwaliteit gelijkgesteld aan enkel de toetsresultaten, benadrukt de minister. De leerresultaten voor Nederlands en wiskunde zijn wel belangrijk als onderdeel van de onderwijskwaliteit. Ook de Commissie Beter Onderwijs zegt dat de basisvaardigheden in orde moeten zijn. Als dat niet het geval is, zal het ook met de andere leergebieden foutlopen. Competenties Nederlands en wiskunde zijn basisvaardigheden waarop heel veel andere vaardigheden voortbouwen. Het zijn fundamentele domeinen die nodig zijn voor alle andere aspecten van het onderwijscurriculum.

Zowel in internationaal vergelijkend onderzoek als in de peilingen zijn de resultaten voor Nederlands en wiskunde problematisch. Aan de basis zit het dus fout, stelt de minister. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt ook dat de resultaten op Nederlands en wiskunde heel goede voorspellers zijn van later succes, zowel voor studies als op de arbeidsmarkt.

Hogere toetsprestaties gaan niet ten koste van het welbevinden van leerlingen, zegt de minister. Er is zelfs een positieve correlatie: hoe hoger de prestaties, hoe hoger het welbevinden. Wie beter kan leren, gaat zich automatisch beter voelen en wie zich beter voelt, zal beter leren.

Vervolgens gaat de minister in op het verplichte begeleidingstraject en de rol van de onderwijsinspectie. Hij ziet geen enkele reden om de onderwijsinspectie te wantrouwen, want vandaag heeft de onderwijsinspectie al een heel ruime appreciatie- en interpretatieautonomie. Er wordt een verplicht begeleidingstraject in de regelgeving opgenomen, maar dat volgt enkel na een doorlichting met een ongunstig advies. Elke doorlichting is gebaseerd op het brede referentiekader voor onderwijskwaliteit. Dat blijft ook zo, benadrukt de minister. In het regeerakkoord is wel als beginsel opgenomen dat wie beneden de verwachting presteert zich moet laten begeleiden. Dat wordt geoperationaliseerd in een werkgroep waarin de onderwijsinspectie samenzit met de pedagogische begeleidingsdiensten.

De minister merkt op dat het verplichte begeleidingstraject vandaag al bestaat. De onderwijsinspectie heeft die bevoegdheid al. Scholen die een ongunstig advies krijgen, kunnen verplicht worden om zich extern te laten begeleiden.

Lage toetsresultaten kunnen aanleiding geven tot een snellere doorlichting of een doorlichting met een andere focus of intensiteit.

Er zijn inderdaad bruto- en nettoresultaten, stelt de minister, dus de zuivere toetsuitkomst en de resultaten waarin school- en leerlingenkenmerken in rekening worden gebracht. Die afweging maakt de onderwijsinspectie vandaag ook al. De beoordeling van een school gebeurt nooit los van de context en de school- en leerlingenkenmerken. Alles moet in het perspectief gezien worden van lowstaketoetsen en zonder ranking.

Scholen met hoge toetsresultaten worden ook doorgelicht, geeft de minister mee. Dat blijft onveranderd.

De wetgeving op het vlak van privacy en GDPR moet uiteraard gevolgd worden. Stakeholders mogen dat mee bewaken, maar dat gebruiken als argument dat de data alleen bij de scholen aanwezig mogen zijn, is niet logisch. Nu moet toch ook op een verstandige manier worden omgegaan met de resultaten van de interdiocesane proeven en de OVSG-toetsen, meent de minister. Daarvoor is ook een regeling uitgewerkt in relatie tot de openbaarheid van bestuur.

Het wantrouwen tegenover de Vlaamse overheid die over bepaalde data zou beschikken, lijkt groot, maar dat platformen als Smartschool over data beschikken – zonder dat men weet wat ermee gebeurt – is blijkbaar geen probleem.

Dataveiligheid was een belangrijk element bij het gunnen van het toetsenplatform, licht de minister toe. Het contract is toegewezen aan Televic Education, de enige Vlaamse speler, deelt de minister mee. Het gaat om 1,3 miljoen euro voor 4 jaar, wat aanmerkelijk lager is dan de prognose.

De onderwijsonderzoekers kunnen analyses doen op de resultaten van de Vlaamse toetsen, uiteraard zonder toegang tot de identificatiegegevens van de leerlingen.

De huidige inschatting van het totale budget komt op 4 tot 5 miljoen euro op jaarbasis. Dat gaat niet enkel over de toetsontwikkeling, maar ook de helpdesk en de afname- en operationele kosten. In verhouding tot de meer dan 13 miljard euro van het onderwijsbudget is dat een relatieve kost, zeker als het een positieve bijdrage levert voor de onderwijskwaliteit. Het steunpunt ontvangt 13,5 miljoen euro voor vijf werkingsjaren, dus tot 2025.

De minister kijkt uit naar de nota van de onderzoekers van het steunpunt over leerwinst. Hij hoopt dat een gemeenschappelijke terminologie gehanteerd kan worden. Van leerwinst en toegevoegde waarde worden verschillende definities gebruikt in verschillende contexten. Daarover moet duidelijkheid gecreëerd worden. Het meten van leerwinst op vier momenten in het curriculum is volgens de minister ontegensprekelijk een meerwaarde, ook ten opzichte van de bestaande toetsen.

De bezorgdheid werd geuit dat scholen en leerlingen beoordeeld zullen worden op grond van een momentopname, maar dat is volgens de minister net niet de bedoeling door het weerkerend karakter van de toetsen. Bij de bestaande toetsen gaat het daarentegen om een momentopname.

Wat de planlast betreft, zegt de minister dat scholen inderdaad enige tijd en energie zullen moeten investeren in het afnemen van de toetsen en het bespreken van de resultaten. Maar dat zal beperkt zijn, stelt hij. De toetsen worden digitaal

afgenomen, dus leraren moeten geen tijd steken in het verbeteren en beoordelen van de toetsen. Leraren worden ondersteund om ervoor te zorgen dat ze leerlingen correct begeleiden bij de toetsafname. Er zullen draaiboeken en e-courses komen. De opdracht van de klasleraar als toetsassistent bij de toetsafname is heel beperkt. Dat is het resultaat van de discussie in het highlevelforum, geeft de minister mee. Aanvankelijk werden externe toetsassistenten voorgesteld, maar daarop ging men niet in. Dat is een van de resultaten van het overleg, stipt de minister aan.

Aanvankelijk deden de onderzoekers de suggestie om het buitengewoon onderwijs integraal op te nemen voor de toetsen. Het resultaat van het debat in het highlevelforum was dat een vrijheidsgraad wordt ingevoerd, maar dat voor OV4 deelname de regel is, maar leerlingen vrijgesteld kunnen worden.

De toetsresultaten zijn een hulpmiddel om de energie en tijd van de leraren gericht in te zetten en prioriteiten te bepalen. De schoolfeedback kan er mee voor zorgen dat schoolteams keuzes maken en gericht inzetten op wat belangrijk is. De minister stelt vast dat veel scholen hunkeren om te mogen meedoen aan centrale toetsen, om te weten hoe ze scoren in verhouding tot vergelijkbare scholen.

Beleidsvaluatie zal zeker worden opgenomen in het ontwerp van decreet, stelt de minister. Ook na de kalibratie dient dat al te gebeuren.

3. Bijkomende vragen en antwoorden

Johan Danen gaat in op de vraag van de minister waar hij bang voor is. Hij is nergens bang voor, maar maakt zich grote zorgen over een aantal aspecten, net zoals koepels, wetenschappers en scholen.

Volgens de spreker zijn toetsen nodig en nuttig, maar de vraag is of dit instrument zal helpen om de kwaliteitsdaling van het onderwijs te keren. De resultaten zullen pas binnen enkele jaren duidelijk worden, maar er moet nu iets gebeuren want Vlaanderen scoort minder goed op een aantal aspecten.

Het is volgens hem ook niet aan het parlement om voor alle problemen en bezorgdheden zelf oplossingen te zoeken. Het parlement moet de regering controleren.

Als hij zegt zich zorgen te maken over de curriculumvernauwing, impliceert dat niet dat hij wil dat alles wordt getoetst. Hij maakt zich zorgen dat een aantal scholen en leerkrachten zullen lesgeven in functie van de toetsen. Dat kan niet de bedoeling zijn. Hoe zal de minister dat remediëren?

Johan Danen begrijpt dat het lastig is voor de minister als de Vlor, OVSG en de ouderverenigingen kritische vragen stellen en het niet evident is om daar een antwoord op te geven. Hij stelt voor dat de minister toch een antwoord geeft op de vragen van de Vlor. Over het definiëren en operationaliseren van leerwinst heeft de minister niets gezegd, maar dat is volgens de spreker fundamenteel.

Minister *Ben Weyts* reageert dat het steunpunt daarover een nota zal opleveren.

Volgens *Johan Danen* is het nogal logisch dat het parlement betrokken wordt. Zal de minister rekening houden met de bezorgdheden die hier geformuleerd worden?

Hannelore Goeman maakt duidelijk dat ze positief is over de testen, maar dat neemt niet weg dat er kritische vragen blijven.

Ze vindt het bizar dat over het concept leerwinst de minister vandaag geen concreet antwoord kan geven op de vraag over wat op welke manier gemeten en

vergeleken zal worden. Het steunpunt moet daar op dit moment, als de toetsen ontwikkeld worden, nog een nota over maken. Dat is volgens de spreker zorgwekkend.

Ze is ook niet wijzer geworden over de opvolgtrajecten. Wie zal die invullen? Hoe worden ze op maat van scholen gemaakt? Op welke moment wordt beslist om een verplicht opvolgtraject in te stellen en wie beslist daarover?

Wat zijn de plannen met het steunpunt na 2025?

Over de openbaarheid van bestuur is Hannelore Goeman niet gerustgesteld. Er is geen harde garantie dat de cijfers niet publiek gemaakt zullen worden. Ze begrijpt dat de minister verwijst naar de voorbeelden in het buitenland, maar dat neemt de zorgen niet weg en ze zal dat in het ontwerp van decreet met argusogen in de gaten houden.

Loes Vandromme is bezorgd, maar niet pessimistisch. Zij ervaart bij scholen en directeurs de wil om ermee aan de slag te gaan, maar ook de vraag naar vertrouwen en de kracht om ermee verder te gaan. Wat ze hoort op het terrein, verwoordt ze in de commissie.

De minister maakte opmerkingen over de kritische beschouwingen over het parlementaire proces. De spreker heeft geen opmerkingen over het feit dat besluitvorming voorbereid moet worden, maar wel over het feit dat zaken al geoperationaliseerd zijn voordat er een duidelijk kader is. De administratie en het steunpunt verduidelijken al zaken waarover nog nota's besproken worden en vragen gesteld worden. Dat is volgens de spreker het moeilijke punt. Vandaar haar oproep om ook het parlement en het veld te vertrouwen en transparant te zijn.

Wanneer komt er duidelijkheid over het juridisch advies over het vermijden van rankings en de koppeling aan de openbaarheid van bestuur? Kunnen de parlementsleden dat inkijken? Kunnen de onderzoeken van het consortium die aan de basis liggen van de operationalisering ter beschikking gesteld worden?

Jan Laeremans herhaalt zijn opmerking dat het niet duidelijk is hoeveel latten er zullen zijn. Enige differentiatie lijkt logisch, maar als er veel verschillende latten zijn, wordt het verwarrend om de resultaten te interpreteren. Wat is de stand van zaken op dat punt?

Koen Daniëls hoort ook bezorgdheden, maar dikwijls in dezelfde formulering. Als hij daarop ingaat, blijken het niet noodzakelijk bezorgdheden in de school te zijn. Scholen en leerkrachten lezen ook allerlei publicaties, wat volgens de spreker de bezorgdheden stimuleert.

Hij is blij dat de meeste leden niet negatief of pessimistisch zijn, maar eerder enthousiast. Dat moet volgens de spreker dan ook uitgestraald worden. De bezorgdheden van scholen zijn dikwijls van operationele aard. Die kunnen niet opgelost worden in een decreet of besluit. De kans moet wel gegrepen worden om slimme Vlaamse toetsen in te voeren. Dat wil zeggen dat geleerd wordt uit de aanpak van andere landen.

In de regelgeving is er volgens Koen Daniëls één lat, namelijk de eindtermen. Maar het gaat hem over leerwinst, wat de leerlingen tussen twee meetpunten aan kennis en kunde hebben opgedaan. Als wordt gekeken naar de vooruitgang tussen twee toetsmomenten kan niet alleen naar de eindtermen gekeken worden, maar zijn adaptieve proeven nodig.

Er zijn volgens Koen Daniëls zeker nog verfijning en verder debat nodig, maar dan moet men er niet pessimistisch over doen. Elke vraag over de Vlaamse toetsen kan uitvergroot worden tot een fundamenteel probleem, stelt de spreker. Maar dan zit men aan de kant van het pessimisme. Hij is blij dat bijna alle leden hebben gezegd niet aan die kant te staan.

Het is volgens de spreker vertrouwenwekkend dat over alle elementen wordt gesproken, alles wordt uitgeklaard, wordt geproefdraaid en dan de richting wordt gekozen. Een toetseffect is ook een leereffect geeft hij nog mee.

Minister *Ben Weyts* noteert de bezorgdheid of de toetsen wel de zekere weg zijn voor de oplossing van het probleem met de onderwijskwaliteit. Toetsen zijn niet alleenzaligmakend, maar uit de buitenlandse praxis blijkt dat ze bijdragen tot een betere onderwijskwaliteit. Er kan gepalaverd worden tot Vlaanderen helemaal onderaan bengelt bij de PISA-onderzoeken, maar dat doet men beter niet.

In de overlegprocedure hebben verschillende onderwijspartners, vakbonden en koepels bezorgdheden geuit. De minister neemt die mee in het traject voor de ontwikkeling van het ontwerp van decreet. Het parlement krijgt uiteraard het finale woord.

Over de werkzaamheden van het steunpunt na 2025, zegt de minister dat geen enkel contract voor eeuwig is. Er zal opnieuw een opdracht in de markt moeten worden geplaatst volgens de regels op de overheidsopdrachten.

De minister verwacht nog voor de zomer de nota van het steunpunt over leerwinst.

Het decretale verbod op het publiek maken van de resultaten wordt ingeschreven en gemotiveerd in het ontwerp van decreet.

De OESO vroeg om een grote mate van betrokkenheid te organiseren, niet alleen met de onderwijspartners maar ook met de scholen. De diensten nemen dat op en communiceren daarover met de scholen, maar dan volgt de opmerking dat te veel wordt gezegd. Het is volgens de minister niet gemakkelijk voor de diensten om te zorgen voor terugkoppeling met de scholen en zo weinig mogelijk onzekerheid en onduidelijkheid te laten bestaan. Dat vereist het verschaffen van enige duidelijkheid, maar dat wordt dan weer niet altijd in dank afgenomen. De minister begrijpt dat het een moeilijke evenwichtsoefening is.

Er komt één lat, namelijk de eindtermen, stelt de minister. Om het beneden de verwachting presteren te operationaliseren, zit de onderwijsinspectie in een werkgroep samen met de PBD's. Finaal zal de onderwijsinspectie zich beroepen op de eigen appreciatieautonomie, maar dat geldt vandaag ook binnen het onderwijskwaliteitskader, besluit de minister.

Karolien GROSEMANS,
voorzitter

Johan DANEN
Loes VANDROMME,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

AP	Artesis Plantijn
GDPR	General Data Protection Regulation (algemene verordening gegevensbescherming, AVG)
GGG	gestandaardiseerde, genormeerde en gevalideerde net- en koepeloverschrijdende toetsen
GO!	onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OK	onderwijskwaliteit
OV	opleidingsvorm
OVSG	Onderwijsvereniging van Steden en Gemeenten
PBD	pedagogische begeleidingsdienst
PIRLS	Progress in International Reading Literacy Study
PISA	Programme for International Student Assessment (van de OESO)
POV	Provinciaal Onderwijs Vlaanderen
SES	socio-economische status
TIMSS	Trends in International Mathematics and Science Study
VK	Verenigd Koninkrijk
Vlor	Vlaamse Onderwijsraad